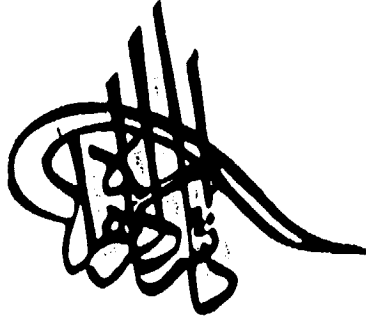
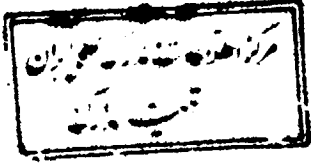

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

٢٧٣٠٢

۱۶ / ۱۰ / ۱۳۷۸

دانشگاه الزهراء

دانشکده روانشناسی و علوم تجربی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته مشاوره

عنوان

بررسی تاثیر اشتغال مادران بر عزت نفس کودکان ۹ تا ۱۱ سال

استاد راهنما

۴۶۵۹

خانم دکتر سوسن سیف

استاد مشاور

خانم دکتر مه سیما پور شهریاری

دانشجو

خانم فیروزه کربلائی محمد رضا لالانی

شهریور ۱۳۷۸

۲۷ ۳۰۲

تقدیم به:

پدر و مادرم همراه بابی شائبه ترین درودها و خالصانه ترین سپاس ها

تقدیم به:

همسرم به پاس زحمات بی دریغش

باتشکر از اساتید گرامی:

- سرکار خانم دکتر سوسن سیف که با راهنمایی‌های سازنده خود در تمام مراحل تحقیق مرا یاری نمودند.

- سرکار خانم دکتر مه‌سیما پور شهر یاری که در بررسی‌های آماری کمک‌های خود را مبذول داشتند.

- همچنین با سپاس از تمام کسانی که در این پژوهش مرا یاری نمودند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	چکیده تحقیق.....
۲.....	فصل اوّل - مقدمه (طرح تحقیق).....
۳.....	مقدمه.....
۵.....	طرح مسئله.....
۷.....	ضرورت و اهمیت تحقیق.....
۸.....	هدف تحقیق.....
۸.....	فرضیه‌های تحقیق.....
۹.....	تعریف عملیاتی واژه‌ها.....
۱۰.....	خلاصه فصل اول.....
۱۲.....	فصل دوّم - پیشینه تحقیق.....
۱۳.....	مقدمه خانواده.....
۱۴.....	۱- نظریه اثرات متعامل:.....
۱۵.....	۲- نظریه علمی - ترکیبی:.....
۱۵.....	۳- نظریه رشدی:.....
۱۶.....	۱- تئوریهای انتخاب، تبادل یا داد و ستد.....
۲۰.....	۲- تئوری اثرات متعامل نمادی:.....

۲۱	۳- تئوری سیستم‌های کلی نسبت به خانواده:
۲۳	۴- تئوری تضاد:
۲۵	روشهای درمانی خانواده:
۲۶	روش روان‌پویایی:
۲۶	روش ساخت‌گرایی:
۲۷	روش ارتباطی:
۳۰	مسئولیت‌های خانواده در قبال کودک:
۳۲	مقدمه اشتغال زنان:
۳۴	تاریخچه اشتغال زن در ایران:
۳۷	اشتغال زن در سایر کشورها:
۴۰	تئوریهای رضایت شغلی:
۴۲	تاریخچه اشتغال زنان و تحقیقات پیرامون آن:
۵۸	مقدمه عزت نفس:
۵۹	تعریف عزت نفس:
۶۲	اهمیت عزت نفس:
۶۴	حیطه‌های عزت نفس:
۶۶	مؤلفه‌های اساسی عزت نفس:
۶۸	دیدگاه‌های مختلف در زمینه عزت نفس:
۷۶	رفتار والدین و اثرات آن در عزت نفس کودک:
۸۰	اصول افزایش عزت نفس:

تحقیقات انجام شده: ۸۲

فرضیه تحقیق ۸۵

فصل سوم - روش تحقیق ۸۶

روش تحقیق: ۸۷

جامعه آماری: ۸۷

نمونه گیری: ۸۸

متغیرها: ۸۹

ابزار اندازه گیری: ۹۰

نحوه جمع آوری اطلاعات (روش اجرا): ۹۴

مدلها و روشهای آماری: ۹۵

فصل چهارم - تجزیه و تحلیل ۹۶

آمار توصیفی: ۹۷

آمار استنباطی: ۱۰۶

فصل پنجم - بحث و نتیجه گیری ۱۱۲

خلاصه تحقیق ۱۱۳

بحث و نتیجه گیری: ۱۱۵

کاربرد نتایج ۱۲۲

محدودیت های تحقیق ۱۲۴

پیشنهادات ۱۲۵

فهرست منابع: ۱۲۸

ضمائم ۱۳۴

۱- تست لارنس

۲- تست کوپراسمیت

۳- تست کستین

۴- جدول جمعیت ده سال و بیشتر بر حسب فعالیتها، جنس، مأخذ، سالنامه آماری کشور ۱۳۷۲

چکیده تحقیق:

تحقیق حاضر به بررسی تاثیر اشتغال مادران بر عزت نفس کودکان ۹ تا ۱۱ ساله می پردازد. نمونه مورد نظر پژوهش، دو گروه کودکان ۹ تا ۱۱ ساله می باشند.

۱۵۰ نفر کودکان مادران شاغل داشته که بعنوان گروه آزمایشی انتخاب شده اند، ۷۵ نفر آن دختر و ۷۵ نفر پسر می باشند.

و ۱۵۰ نفر کودکانی که مادرانشان خانه دارند و به عنوان گروه کنترل انتخاب شده، که ۷۵ نفر آن دختر و ۷۵ نفر پسر هستند، اینها به طور تصادفی در شهر تهران انتخاب نموده اند. و معرف جامعه فرض شده اند.

داده های بدست آمده از آزمون لارنس در دو گروه آزمایش و کنترل (گواه) مورد مقایسه قرار گرفته اند.

نتایج بدست آمده نشان می دهد کودکان مادران شاغل، در عزت نفس نمرات بالاتری نسبت به کودکان مادران خانه دار بدست آورده اند.

بنابراین بالا بودن نمرات عزت نفس در کودکان مادران شاغل ناشی از تاثیر متغیر مستقل (اشتغال مادر) بر متغیر وابسته (عزت نفس کودکان) می باشد.

فصل اول

طرح تحقیق

مقدمه :

خانواده یکی از اساسی‌ترین و ابتدایی‌ترین نهادهای اجتماعی است. مینوچین^(۱) (۱۹۷۴) عنوان می‌کند خانواده یک واحد کل است که عناصر درون آن واحد به هم وابسته‌اند، تعاملات درون سیستم خانواده متقابل و این تعاملات برای همسانی و انطباق با یکدیگر هستند و از سوی دیگر خانواده همانند سیستم‌های اجتماعی، کوشش می‌کند ثبات داشته در مقابل تغییرات مقاومت کند.

به هر صورت خانواده در طول تاریخ بر اثر عوامل گوناگون دستخوش تغییر شده است. یکی از این تغییرات شاغل شدن زنان در خارج از خانه و دریافت دستمزد است که پدیده کار زنان در خارج از خانه بعنوان یک پدیده اجتماعی همه در خانواده و هم در سطح جامعه مطرح است، کار کردن زنان خارج از خانه همانند دیگر پدیده‌های اجتماعی از زمانی به زمانی دیگر متحول می‌شود، این تحول می‌تواند مورد مطالعه قرار گیرد.

اشتغال زنان با ایجاد دگرگونیهای بنیادی در ساخت شغلی جامعه، نظام ارزشهای سنتی، توزیع نقشها و پایگاههای زن و مرد، بر روابط زن و شوهر آثاری برجای گذاشته است. سؤال این است که آیا این آثار در جهت ثبات خانواده است یا تضعیف آن؟ خروج بی سابقه زن با ابعاد گسترده آن، تا چه حد بر سرنوشت کودکان تأثیر نموده و این تأثیر در چه جهت اعمال گردیده است؟ (ساروخانی) در این تحقیق یکی از عوامل مهم در شکل‌گیری شخصیت کودکان بررسی می‌شود و از آنجائیکه عزت نفس سالم و واقعی ابتدا در خانواده شکل می‌گیرد و بسیاری از مشکلات انسان امروزی از عدم عزت نفس^(۲) یا به عبارتی پنداره نادرست ناچیز شماری خود ناشی می‌شود. چنین اندیشه‌ای ممکن است از طریق خانواده یا محیط و مهمتر از همه، از

1-Minuchin

2-Self esteem

تصورات شخص نسبت به خود پدید آید.

عزت نفس دو جنبه وابسته و مشترک دارد یکی حس اثر بخشی فردی (خود اثر بخشی) و دیگر حس ارزش فردی (حرمت نفس). خود اثر بخشی یعنی، اعتماد به کارکرد و کنش ذهن، توانایی اندیشیدن، در فرایندهایی که بوسیله آن قضاوت و انتخاب می‌کنیم یا تصمیم می‌گیریم. اعتماد به توانایی در درک حقایق واقعتهایی که در حوزه علائق و نیازهایی او قرار می‌گیرد.

حرمت نفس به معنی اطمینان به ارزش خود، نگرشی مثبت در جهت زیستن و شادمان بودن است، احساسی مبنی بر اینکه شادی، حق طبیعی نخست زادگی است. (ناتانیل براندن^(۱) ۱۹۹۲)

بنابراین عزت نفس سالم و راستین و واقعی ابتدا در خانواده شکل می‌گیرد. در این میان وظیفه خانواده، مخصوصاً مادر بسیار مهم است، چه آنها می‌توانند با ایجاد فضایی آکنده از مهر و محبت و حرمت و احساس امنیت، در فرزندانشان آسایش خاطر در نتیجه حس خود پذیری پدید آورند (مینا عظامی ۱۳۷۵)

مید^(۲) معتقد است که عزت نفس بطور وسیعی ناشی از ارزیابی دیگران است و به عنوان عامل مرکزی و اساسی در سازگاری عاطفی اجتماعی افراد محسوب می‌گردد و یا هافمن^(۳) تاکید می‌کند که نحوه ارتباط والدین بخصوص، مادر با کودک در ایجاد تصور مثبت از خود و عزت نفس مؤثر است و همزمان با رشد کودک تصور او از خود در اثر ارتباطش با اعضای خانواده شکل می‌گیرد و به قضاوت دیگران در مورد خود، بیشتر توجه می‌نماید (بیابانگر ۱۳۷۳)

ریچاردال^(۴) - بدنار - ام گوین ولز^(۵) - اسکات آرپترسون^(۶) تعریفی در مورد عزت نفس ارائه داده‌اند، آنها می‌گویند: اگر عزت نفس را نوعی حس باطنی و ارزشمند خود پذیری واقعی بیان

1-Nathaniel Branden

2-Mead

3-Hoffman

4-Richard L.Bednar

5-M.Gawin Wells

6-Scott. Peterson

کنیم. عزت نفس انعکاسی است از چگونگی نگرش در ارج نهادن فرد به خود خویشتن در بنیادی‌ترین سطوح تجربه روانی، اصولاً عزت نفس حس پایدار و عاطفی ارزش شخصی بر اساس ادراک خویشتن است.

لذا اهمیت عزت نفس در وجود هر شخص به هر نحوی که خودش فکر و تصور می‌کند در کارها، وظایف روزانه در عشق، در نقش یک پدر یا مادر، به طور قطع و یقین جلوه‌گر خواهد شد) ناتانیل براندن (۱۹۹۲)

طرح مسئله:

وجود یک جامعه سالم از نظر بهداشت روانی، منوط به سلامت افرادی کوچک‌تر آن جامعه مانند اجتماعات گروه‌ها. و خانواده‌های موجود آن جامعه است در این میان خانواده هسته مرکزی هر جامعه و یکی از پایه‌های اساسی آن محسوب می‌گردد. وجود خانواده‌های سالم و دارای سلامت روانی می‌تواند تأثیر بسزایی در سلامت روانی موجود و ایجاد بهداشت روانی در آن جامعه داشته باشد. زیرا نهاد خانواده به خودی خود یک جامعه کوچک است و هرگونه تغییر مثبت یا منفی در آن، در جامعه بزرگ انسانها تأثیر مستقیم و موثر دارد و ثبات و بی‌ثباتی خانواده و بخصوص کودکان خانواده که نقش اصلی را در پایه ریزی فردای جامعه را دارند بر ثبات و بی‌ثباتی جامعه تأثیرگذار است.

سهم شدن زوجین در همه عرصه‌های زندگی بیشترین میزان چالش را بر تواناییهای انطباقی آنان وارد می‌آورد ازدواج مسئولیت‌های جدید فراوان و تعهداتی را به آنها واگذار می‌کند که پذیرفتن آنها همیشه سهل نیست برای مواجهه با همه این مسئولیت‌ها وجود بلوغ شخصیتی و ثبات عاطفی ضروری است. اگر در این مکانیزم مواجهه هرگونه کوتاهی صورت بگیرد ممکن

است موجب کوتاهی و اختلاف جبری در خانواده گردد و ممکن است حتی گریبانگیر فرزندان نیز شود. لذا با توجه به اینکه اشتغال زنان در جامعه امروزی رو به افزایش است ضمن اینکه زن در جامعه اسلامی فردی است که به مانند مرد به تناسب طبیعت شخصی خود دارای وظایف و حقوقی است. شکی نیست که می تواند در شاخه های عملی و زمینه های اجتماعی فعالیت کند و بمانند مرد در ساختن زندگی و جامعه دخالت داشته باشد و حقوقی را به خود اختصاص دهد ولی آنچه در جامعه اسلامی برای زنان درجه اول اهمیت دارد، این است که همسر خوبی برای شوهر مادر خوبی برای فرزندان و مدیر خوبی در خانه باشد. (علی قائمی ۱۳۶۳)

با توجه به اینکه امام خمینی (ره) به حضور زنان در جامعه اهمیت فراوانی می دادند فرموده اند:

«زن باید در مقدرات اساسی مملکت دخالت داشته باشد و اگر این دخالت وجود نداشته باشد یک علت به انحطاط کشیده می شود.» و از سوی دیگر می فرماید «وظیفه زن انسان سازی است. اگر زنهای انسان ساز از ملتها گرفته شود ملتها به شکست و انحطاط مبدل خواهند شد.» و یا «از دامن زن مرد به معراج می رسد.» با توجه به مطالب بالا حضور زنان در جامعه با حفظ نقش مادی ضروری به نظر می رسد. لذا وضعیت اشتغال زنان و پیامدهای ناشی از آن در سطح فرد و کلان و از جهات گوناگون قابل تحقیق است و این بررسی به دنبال این سوال اساسی در تحقیق است که: آیا کار کردن زنان در خارج از خانه تغییر در عزت نفس کودکان دختر و پسر در سنین ۱۱ تا ۹ ساله ایجاد می کند؟ در رابطه با سوال فوق، سوالات فرعی زیر مطرح می شود:

- آیا نوع کار مادران مشاغل با عزت نفس کودکان ارتباط دارد؟

- آیا اشتغال مادران بر عزت نفس کودکان دختر و پسر تأثیر متفاوتی می گذارد؟ (کاهش یا

افزایش)

ضرورت و اهمیت تحقیق:

تحولات اقتصادی و اجتماعی سالهای اخیر نیاز روز افزون جامعه به نیروی انسانی و به دنبال آن اشتغال بیشتر زنان باعث تغییراتی در ایفای نقش افراد خانواده شده، مادر برای شرکت در فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی وقت بیشتری را در خارج از خانه صرف می‌کند و در نتیجه غیبت او، مسئولیت نگهداری و رسیدگی به فرزندان کوچک‌تر، به مراکز نگهداری کودک (مهد کودک) سپرده شده که مسائل خاصی را وارد خانواده می‌کند و یا پدر وقت بیشتری را صرف بچه‌ها می‌کند که دارای آثاری می‌باشد، که باید مورد پژوهش جدی قرار گیرد و یا فرزندان بزرگتر گاه ساعتها در خانه تنها بوده و یا مسئول نگهداری از کودکان کوچک‌تر نیز می‌باشند که این شرایط در ساختار روحی و شخصیتی آنها بی‌تأثیر نیست.

بنابراین زن به عنوان مادر عامل مهمی در تحقق اهداف خانواده است که یکی از آنها، فراهم کردن فضای سالم جهت رشد و پرورش فرزندان شایسته برای فردای اجتماعی و اقتصادی و سیاسی این سرزمین می‌باشد لذا لازم است در مورد نقش زن در خانواده و اجتماع تحقیق بیشتری صورت بگیرد.

دلیل دیگری که می‌توان اهمیت انجام چنین تحقیقی ذکر کرد، این است که عزت نفس به عنوان عامل مرکزی و اساسی در سازگاری عاطفی، اجتماعی افراد مطرح است و ادراک کودک از اطرافیان بخصوص مادر مهم می‌باشد لذا عزت نفس دارای ارزش ویژه‌ای بوده و می‌تواند سپر یا نیرویی در مقابل مشکلات خطیر آینده به کودک و خانواده‌ها کمک کند. پس شناسایی ارتباط بین مادر شاغل (که مجبور است ساعاتی را در منزل نباشد) با کودک و تأثیر آن بر عزت نفس کودک می‌تواند در مشاوره خانواده مورد استفاده قرار گیرد و با اطمینان بیشتری در جهت ارائه راه‌حلهای پیشنهادی حاصل از این تحقیق گام بردارند. و از طرف دیگر، اغلب تحقیقاتی که در زمینه